

Nr 209.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönetursberäkning och lönetillägg för vissa lärare inom folkskoleväsendet; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg anför följande:

Kungl. Maj:t har till riksdagen avlåtit en denna dag dagtecknad proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m. Vid min anmälan av förevarande fråga erinrade jag, bland annat, om en av *folkskollärarkårens representantskap för lönefrågor* hos Kungl. Maj:t gjord framställning rörande lönetursberäkning och lönetillägg för vissa lärare inom folkskoleväsendet samt anförde, att jag i annat sammanhang ämnade föreslå Kungl. Maj:t att i särskild proposition förelägga riksdagen ärendet ifråga.

I nyssnämnda framställning anhöll folkskollärarkårens representantskap för lönefrågor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* att lärare vid

folk- och småskolor för rätt till uppflyttning i högre lönegrad måtte kunna tillgodoräkna sig tjänstgöring såsom icke-ordinarie lärare utöver tio lästerminer, dels ock att icke-ordinarie lärare vid folk- och småskolor, då de tjänstgjort vid nämnda skolor sammanlagt minst tio lästerminer, måtte erhålla ett lönetillägg å 300 kronor för manlig och 200 kronor för kvinnlig folkskollärare samt 150 kronor för småskollärarynna. Som motiv för framställningen anfördes i huvudsak följande:

Rationaliseringsåtgärderna på folkskolans område, som bestode i indragning av lärartjänster, förflyttning av lärare, begränsad ansökningsrätt till lediga ordinarie lärartjänster m. m., innebure, att de vid rikets folkskolor anställda icke ordinarie lärarna under den närmaste tiden vore helt eller delvis uteslutna från möjligheterna att söka ordinarie befattning. Utöver här omnämnda rationaliseringsåtgärder hade genom kungörelse den 30 december 1932 (nr 582) en väsentlig förändring inträtt beträffande kommunernas rätt att anställa extra ordinarie lärare. Intill slutet av år 1932 gällde en bestämmelse av innehåll, att »extra ordinarie lärare må anställas endast i det fall, att växling i lärjungeantalet, förestående omorganisation av distriktets skolväsen eller annan anledning gör sådant erforderligt.» Genom nyss omnämnd kungörelse ändrades dessa bestämmelser därhän, att skolrådet (skolstyrelsen) *förpliktades* under i stadgan angivna förhållanden anställa lärare såsom extra ordinarie. Ändringen innebure en avsevärd försämring i lärarnas anställningsvillkor. Medan det tidigare var en tillåtelse för skoldistriktet att på nämnda grunder anställa lärare som extra ordinarie, blev det efter angivna tidpunkt ett åliggande. Detta medförde uppenbarligen en betydande ökning av de fall, då lärare anställdes på extra ordinarie i stället för på ordinarie stat, vilket i sin ordning måste få till följd en förlängning av den tid, som läraren hade att tjänstgöra, innan ordinarie anställning kunde vinnas. I sammanhang härmed erinrades om, att den lön, som ännu utginge för extra ordinarie lärare, ursprungligen måste ha varit avpassad med hänsyn till en relativt kort tjänstgöring på extra ordinarie stat och sålunda även för ett åtskilligt lägre åldersstadium än det, som redan nu utgjorde medelåldern vid befordran i flertalet större samhällen i vårt land men jämväl ofta på rena landsbygden. Sålunda kunde nämnas, att vid den utnämning till ordinarie lärare i Stockholm, vilken ägde rum närmast före den tidpunkt, då kungörelsen av den 20 juli 1933 (nr 507) om begränsad ansökningsrätt trädde i kraft, medelåldern hos de utnämnda var 35 år. För vid Göteborgs folkskolor åren 1932—1933 till ordinarie befordrade lärare utgjorde medelåldern för de manliga 31.5 år, för kvinnliga 32.7 år och för småskollärarynner 29.7 år. Vid motsvarande utnämning i Malmö hade de utnämnda lärarna tjänstgjort, de manliga 20 terminer, de kvinnliga 26 terminer. Dessa förhållanden hänförde sig till den tid, innan ännu den ovan nämnda ändringen av folkskolestadgan trädde i kraft. Förutom denna stadgeändring hade nu därjämte bestämmelsen om begränsad ansökningsrätt ytterligare försämrats de extra ordinarie lärarnas ställning.

Vad representantskapet ovan anförde syntes visa, att av statsmakterna vidtagna rationaliseringsåtgärder på skolans område komme att medföra en ytterligare försämring av de icke ordinarie lärarnas befordringsutsikter. Redan innan dessa åtgärder vidtogos, hade en väsentlig och varaktig försämring i befordringsförhållandena inträtt, vilket framginge av en utredning, gjord av f. d. byråchefen Edvard Göransson, som bilades skriften. Tidigare

bleve ett avsevärt antal lärare befordrade till ordinarie redan under första anställningsåret. Tabellerna i nyssnämnda utredning gäve vid handen, att av de manliga folkskollärare, som utexaminerades 1923, vore inemot hälften (49.8 procent) ordinarie vid utgången av vårterminen 1924. Av de manliga lärare, som utexaminerades 1930, voro inom ett år endast 6.2 procent ordinarie. En liknande ehuru ej fullt så utpräglad tendens visade siffrorna för övriga lärarkategorier. Härtill komme, att särskilt på småskolans område lärarna numera måste räkna med en period av arbetslöshet, innan de kunde erhålla ens icke ordinarie anställning.

De lärarkategorier, det här gällde, åtnjöte i lagstadgad minimilön: manlig folkskollärare 1,700 kronor, kvinnlig folkskollärare 1,500 kronor och småskollärare 1,000 kronor. Härtill komme dyrtidstillägg å statsbidragen till avlöningarna, provisorisk avlöningsförbättring samt bostad och bränsle (ett rum och kök eller ersättning härför enligt ortens pris). Dessa löner måste, med hänsyn tagen till ifrågavarande tjänsteinnehavares utbildningskostnader, betraktas som så låga, att en stödåtgärd vore starkt motiverad. Olika lönerogleringskommittéer, senast 1928 års lönekommitté, hade förordat löner till högre belopp än de nu utgående. Dessa bestämdes på en tid, då inom folkskolan icke florerade något extralärarsystem i den nuvarande omfattningen.

Vid 1934 års riksdag väcktes med anledning av de förbållanden, för vilka här redogjorts, flera motioner. Dessa avsåge dels att icke ordinarie lärare vid folk- och småskolor skulle efter en tjänstgöring av sammanlagt tio läs-terminer erhålla ett lönetillägg å 300 kronor för manlig och 200 kronor för kvinnlig folkskollärare samt 150 kronor för småskollärarinna (I: 213 och II: 406), dels att lärare vid folk- och småskolor för rätt till uppflyttning i högre lönegrad må kunna tillgodoräkna sig den tjänstgöring såsom icke ordinarie lärare de haft utöver tio läs-terminer (I: 214 och II: 407), dels slutligen om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:ts kungörelse den 20 juli 1933 om tillsättning i vissa fall av lärare vid folk- och småskolor i så måtto ändras, att lärare som minst tolv terminer tjänstgjort inom ett skoldistrikt må äga ansökningsrätt till inom distriktet ledigförklarad ordinarie lärartjänst (I: 101).

I dessa motioner påpekades, hurusom antalet extra ordinarie tjänster redan nu är mycket stort i förhållande till de ordinarie befattningshavarna. Sålunda omnämndes, att i en av landets största kommuner (Göteborg) mer än 20 procent av de manliga lärarbefattningarna äro extra ordinarie, och motsvarande tal för de kvinnliga lärarna i ifrågavarande kommun överstiger 17 procent.

I anledning av dessa motioner anförde statsutskottet bland annat rörande de i motionerna påpekade svårigheterna i befordringshänseende för den icke ordinarie lärarpersonalen: »Utskottet har funnit dessa svårigheter behjärtansvärda och anser visst fog föreligga för de gjorda framställningarna, särskilt vad angår förslaget om rätt att för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna viss tjänstgöring.»

Med hänvisning till framställningarnas ekonomiska räckvidd ävensom till utskottets uppfattning att en förändring av gällande avlöningsbestämmelser i en uti motionerna avsedd utsträckning knappast torde böra ske utan föregående prövning av Kungl. Maj:t samt därjämte till att yrkandena i motionerna I: 213 och II: 406 redan på grund av särskild framställning vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning, avstyrkte utskottet de förenämnda motionerna. Riksdagen beslutade i enlighet härmed.

Ytterligare kunde nämnas en annan omständighet, som motiverade vidtagandet av stödjande åtgärder, nämligen det förhållandet att lärare från privata skolor och från nedlagda småskoleseminarier kunde erhålla anställning vid folkskolorna och därigenom i viss utsträckning fördröja de icke ordinarie lärarnas befordran.

Skolöverstyrelsen avgav utlåtande i ärendet den 14 september 1934 samt hänvisade därvid, i vad angår spörsmålet om särskilda lönetillägg, till vad överstyrelsen därutinnan anfört i ett yttrande den 27 januari 1934 över en likartad framställning från representantskapet. I sistnämnda yttrande framhöll överstyrelsen bland annat följande:

De försämrade befordringsmöjligheter, som genom rationaliseringsåtgärderna drabbat de icke-ordinarie lärarna, vilka för en tid framåt blivit utestängda från rätten att söka lediga ordinarie lärartjänster, medförde givetvis för dessa betydande ekonomiska förluster. Detta måste kännas så mycket hårdare, som många av dem just nu, innan sådant förbud inträdde, efter många års väntan på befordran stode inför utsikten att snarast kunna erhålla ordinarie tjänst. Att statsmakterna tidigare behjärtat de extra ordinarie lärarnas vid allmänna läroverk m. fl. statliga läroanstalter bekymmersamma läge och på sätt närmare framginge av kungörelsen den 15 maj 1931 (nr 112) angående avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare beviljat extra eller vikarierande ämneslärare vid ifrågavarande läroanstalter provisoriska lönetillägg efter vissa tjänstår, syntes överstyrelsen utgöra ett ytterligare skäl till att även folkskolans icke-ordinarie lärare må komma i åtnjutande av dylik arvodesförhöjning.

Enligt förslaget skulle lönetillägget utgå endast till lärare, som innehaft icke-ordinarie anställning — givetvis med full tjänstgöring — i sammanlagt minst tio lästerminer samt till storleken motsvara ett ålderstillägg för ordinarie lärare, sålunda för folkskollärare 300 kronor, för folkskollärarynna 200 kronor och för småskollärarynna 150 kronor, allt för år räknat.

Överstyrelsen hade verkställt en utredning angående de kostnader, som ett bifall till detta förslag skulle medföra. Genom folkskolinspektörerna hade inhämtats, huru många icke-ordinarie lärare av de nämnda kategorierna, som vid slutet av läsåret 1933/1934 kunde beräknas hava minst tio terminers tjänstgöring. Siffrorna hade blivit 167 extra ordinarie och 37 vikarierande folkskollärare, 239 extra ordinarie och 91 vikarierande folkskollärarynner samt 297 extra ordinarie och 176 vikarierande småskollärarynner. Sammanlagt uppginge de sålunda till 703 extra ordinarie och 304 vikarierande lärare, eller tillhopa 1,007. Med hänsyn till lönetilläggens föreslagna storlek skulle det erforderliga anslagsbehovet för ändamålet utgöra 198,150 kronor. Ehuru den jämförelsevis betydande kostnad, som ett bifall till framställningen således skulle komma att medföra, under rådande förhållanden kunde vara ägnad att framkalla vissa betänkligheter, ansåge dock överstyrelsen, att så starka skäl talade till förmån för densamma, att överstyrelsen funne sig böra tillstyrka det gjorda yrkandet om provisoriskt lönetillägg åt vissa icke ordinarie lärare vid folk- och småskolor.

Det syntes ligga i sakens natur, att det nu föreslagna lönetillägget skulle få rent provisorisk karaktär och utgå endast, så länge de nuvarande abnorma förhållandena i fråga om de icke-ordinarie lärarnas befordringsförhållanden vore rådande. Tilläggets utgående skulle sålunda årligen böra prövas av riksdagen.

Fråga kunde givetvis uppkomma, huruvida dyrtidstillägg skulle utgå på det nu ifrågasatta lönetillägget. Överstyrelsen ville därvid endast erinra om, att dyrtidstillägg icke utginge på den av riksdagen beviljade provisoriska avlösningsförbättringen åt lärare vid folk- och småskolor (kungörelsen nr 241/1929). Däremot utginge dyrtidstillägg å det med det nu ifrågasatta lönetillägget närmast jämförliga provisoriska tillägget åt lärare vid allmänna läroverk med flera enligt ovannämnda kungörelse nr 112/1931.

Slutligen vill överstyrelsen beröra frågan, från vilket anslag i riksstaten de föreslagna lönetilläggen åt icke-ordinarie lärare borde utgå. Med hänsyn till ändamålets provisoriska karaktär kunde det måhända befinnas lämpligast, att i riksstaten uppfördes ett särskilt extra förslagsanslag. Å andra sidan kunde det möjligen befinnas mera praktiskt, att bidragen till dessa lönetillägg finge utgå ur det anslag, från vilket redan avlöning till extra ordinarie och vikarierande lärare bestredes, nämligen ur anslaget till statsbidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Överstyrelsen ville nu under hänvisning till den härför av representantskapet framlagda motiveringen tillstyrka även den föreliggande framställningen, i vad den avsåge rätt för lönetursberättigade lärare att för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig tjänstgöring såsom icke-ordinarie lärare utöver 10 terminer.

Överstyrelsen hade verkställt en utredning angående de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till framställningen i nu förevarande punkt.

Genom folkskolinspektörerna hade inhämtats, att den 1 januari 1934 funnes i någon av de tre lägsta lönegraderna följande antal lärare, vilka tidigare i mera än 10 terminer tjänstgjort såsom icke ordinarie lärare vid folkskoleväsendet, nämligen 185 folkskollärare, 447 folkskollärarinnor och 289 tillhörande småskolekåren, därav 257 ordinarie vid småskola, 21 tills vidare anställda vid mindre folkskola och 11 tills vidare anställda såsom biträdande lärare vid folkskola. Sammanlagda antalet sådana lärare utgjorde sålunda 921. Överstyrelsen hade tillika undersökt, hur dessa lärares uppflyttning i högre lönegrad allenast av den anledningen, att icke-ordinarie tjänstår utöver fem finge medräknas, komme att fördela sig under de närmaste fem åren, under förutsättning att nytt ålderstillägg av nu ifrågavarande anledning finge tillträdas den 1 januari något av åren 1936—1940.

Med hänsyn till ålderstilläggens storlek för de olika lärarkategorierna — 300 kronor för folkskollärare, 200 kronor för folkskollärarinna och 150 kronor för medlem av småskolekåren — hade vidare beräknats, att kostnaderna för de sålunda intjänade ålderstilläggen komme att under femårsperioden uppgå till följande belopp: för folkskollärare 56,100 kronor, för folkskollärarinnor 88,400 kronor och för småskollärare 42,900 kronor, eller sammanlagt 187,400 kronor. Dessa kostnader komme att fördela sig på de särskilda åren sålunda: år 1936 77,250 kronor, år 1937 29,250 kronor, år 1938 30,350 kronor, år 1939 28,250 kronor och år 1940 22,300 kronor.

Såsom ovan framhållits grundade sig dessa beräkningar av medelsbehovet på det antal ordinarie lärare med mera än 10 terminers tjänstgöring såsom icke ordinarie, som den 1 januari 1934 befunno sig i någon av de tre lägre lönegraderna. Givetvis tillsattes även efter nämnda tidpunkt år för år ordinarie lärare, som skulle kunna bliva berättigade till ålderstillägg på grund

av långvarig icke-ordinarie tjänstgöring. Kostnaderna komme därigenom att stiga utöver de nu beräknade.

Vad slutligen beträffade kostnadsfrågan från budgetsynpunkt ville överstyrelsen erinra om följande. Därest frågan avgjordes vid 1935 års riksdag i sådan riktning, att den fördelaktigare lönetursberäkningen började att tillämpas den 1 januari 1936, bleve medelsåtgången för den senare delen av budgetåret 1935/1936 (sålunda tiden 1 januari—30 juni 1936) endast hälften av ovannämnda för det första året beräknade summa av 77,250 kronor, eller 38,625 kronor. Men då enligt nu gällande bestämmelser rekvisition av avlöningsmedel för budgetåret 1935/1936 skulle ske först i juli månad 1936, då nytt anslag för budgetåret 1936/1937 stode till förfogande, syntes man icke behöva för ändamålet räkna med någon särskild anslagsförhöjning under budgetåret 1935/1936.

Statskontoret avgav utlåtande i ärendet den 19 oktober 1934 och åberopade därvid vad ämbetsverket i ett föregående utlåtande den 5 februari 1934 anfört rörande förutnämnda, av representantskapet tidigare gjorda framställning i enahanda ärende.

I sitt nyssnämnda den 5 februari 1934 avgivna utlåtande hade statskontoret uttalat bland annat, att ämbetsverket på senare tid i åtskilliga fall ställt sig välvilligt till framställningar, som avsett att mildra verkningarna för befattningshavare på undervisningsväsendets område av vissa genomförda organisatoriska förändringar. Frågan hade emellertid då varit om understöd åt enskilda lärarinnor vid privata skolor och folkskolor, som till följd av sådan organisationsändring förlorat sin anställning och på grund därav råkat i ekonomiskt trångmål. Omständigheterna hade i dylika fall understundom varit så ömmande, att hjälpåtgärder från statens sida ansetts vara på sin plats. Annorlunda vore förhållandet med avseende å de personalgrupper, som i den föreliggande framställningen avsåges. De befattningshavare, som det där gällde, hade icke gått förlustiga sin anställning eller ens lidit minskning i sina innehavande löneförmåner. Vad som inträffat vore, att de sannolikt finge sina närmaste framtidsutsikter i viss mån försämrade. Men detta vore icke något för dessa fall egenartat, utan fastmera ett förhållande, som mer eller mindre ofrånkomligt hörde samman med de senare årens rationaliserings- och besparingsåtgärder inom både den statliga administrationen och kommunalförvaltningen. I detta sammanhang ville statskontoret fästa uppmärksamheten vid de kontinuerliga personalindragningar inom skilda grenar av statsförvaltningen, som kännetecknat det senaste årtiondets besparingsarbete. Att därigenom och genom den därmed sammanhängande, under åratals uppehållna vakanssättningen av ordinarie tjänster befodringsutsikterna och utkomstmöjligheterna försämrats icke minst för den icke-ordinarie personalen syntes vara ovedersägligt, men hade icke ansetts kunna tagas till intäkt för krav på särskild lönekomensation. På de anförda skälen ställde sig statskontoret ytterst betänksamt gentemot varje förslag, gående ut på särskild gottgörelse åt hela personalgrupper på den grund, att dithörande befattningshavare till följd av vidtagna organisatoriska åtgärder såge sina befodringsutsikter försämrade. Under alla omständigheter syntes det böra uppställas som oeftergivlig förutsättning för ett stödjande ingripande från statens sida, ej blott att den inträdda försämringen vore väsentlig och varaktig, utan ock att det klart uppvisades, att vederbörande personalgruppers löneförhållanden vore sådana, att en stödåtgärd

över hela linjen vore verkligen motiverad. Den utredning, som i förevarande fall härutinnan framlagts, kunde statskontoret icke anse tillfyllest, så mycket mindre som det här gällde befattningshavargrupper, vilka icke vore avlönade enligt en enhetlig lönestandard, utan där tvärtom lönerna syntes vara i hög grad växlande. Slutligen borde vid denna frågas bedömande icke lämnas ur sikte, att det här icke rörde befattningshavare, vilka vore i statens egen tjänst och för vilka staten själv alltså bestämde ej blott rättigheter utan ock skyldigheter. Att i nuvarande läge, innan frågan om folkskoleväsendets framtida ställning ännu vore avgjord, utan grundlig utredning öka statens redan betydande ekonomiska åtaganden på detta område funne sig statskontoret icke kunna tillstyrka.

Vad statskontoret i sitt ovanberörda yttrande anfört rörande representantskapets hemställan om beredande av särskilda lönetillägg åt ifrågavarande icke-ordinarie lärarpersonal, ägde, anför ämbetsverket, full giltighet jämväl beträffande det i föreliggande framställning gjorda nya yrkandet om rätt för nämnda lärarpersonal att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna den tjänstgöring såsom icke-ordinarie lärare, som vederbörande haft utöver 10 lästerminer.

Då statskontoret saknade anledning frångå sin i ämnet tidigare uttalade uppfattning, avstyrkte ämbetsverket bestämt representantskapets i nu föreliggande framställning gjorda yrkanden.

I likhet med statsutskottet vid 1934 års riksdag finner jag förhållandena på folkskoleväsendets område giva fog för åtgärder i ovan angiven riktning. Jag har intet att erinra mot de framlagda förslagen och tillstyrker sålunda, att ordinarie lärare vid folk- och småskolor för rätt till uppflyttning i högre lönegrad måtte kunna tillgodoräkna sig tjänstgöring såsom icke-ordinarie lärare utöver tio lästerminer ävensom att icke-ordinarie lärare vid folk- och småskolor måtte, då de tjänstgjort vid nämnda skolor sammanlagt minst tio lästerminer, erhålla ett lönetillägg å 300 kronor för manlig och 200 kronor för kvinnlig folkskollärare samt 150 kronor för småskollärare. Skäl torde icke föreligga att låta dyrtidstillägg utgå å sistnämnda särskilda lönetillägg. De av överstyrelsen framlagda kostnadsberäkningarna giva mig icke anledning till särskilt uttalande. Kostnaderna torde böra bestridas ur förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor. Detta anslag torde på grund härav, med hänsyn till gällande utanordningsgrunder, icke behöva höjas utöver det belopp, som av mig beräknats i förutnämnda proposition om statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet.

Departementschefen.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att ordinarie lärare vid folk- och småskolor må för rätt till uppflyttning i lönegrad kunna tillgodoräkna sig tjänstgöring såsom icke-ordinarie lärare vid sådana skolor utöver tio lästerminer, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda härutinnan erforderliga tillämpningsbestämmelser;

dels ock medgiva, att från förslagsanslaget till Folkskolor

Kungl. Maj:ts proposition Nr 209.

m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor må under budgetåret 1935/1936, på de närmare villkor Kungl. Maj:t må äga bestämma, utgå provisoriskt lönetillägg åt sådana icke-ordinarie lärare vid folk- och småskolor, som innehaft icke-ordinarie anställning med full tjänstgöring vid dylika skolor under sammanlagt minst tio terminer, med för år räknat 300 kronor åt manlig och 200 kronor åt kvinnlig folkskollärare samt 150 kronor åt småskollärare, anställd vid småskola, mindre folkskola eller egentlig folkskola.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.